

Džeronimo

MOJA PRIČA

Naslov originala

Geronimo
HIS OWN STORY

Prevod s engleskog

Maša Matijašević-Simić

Copyright © 2004 za Srbiju i Crnu Goru
Utopija – Beograd
Sva prava zadržana

DŽERONIMO

DŽERONIMO

MOJA PRIČA

AUTOBIOGRAFIJA
VELIKOG RATNIKA I PATRIOTE

UTOPIJA
Beograd 2004

POREKLO APAČA

U početku svet beše prekriven tamom. Ne beše ni Sunca, ni dana. U večnoj noći nije bilo ni Meseca, ni zvezda.

Međutim, postojale su sve vrste zveri i ptica. Među zverima behu strašna, bezimena čudovišta, zatim zmajevi, lavovi, tigrovi, vukovi, lisice, dabrovi, veve- rice, pacovi, miševi, kao i sve vrste gmizavaca, kao što su gušteri i zmije. Ljudski rod nije mogao da se razvija jer su zveri i zmije uništavale svako ljudsko potomstvo.

Sva stvorenja imala su moć govora i bila su obda- rena razumom.

Postojala su dva plemena: ptice, ili pernato pleme, i zveri. Ptice je vodio njihov poglavica orao.

Ova plemena često su većala. Ptice su želele da se pusti svetlost, a zveri su to uporno odbijale. Na kraju, ptice povedoše rat protiv zveri.

Zveri behu naoružane toljagama, ali orao je podu- čio svoje pleme kako da koristi luk i strele. Zmije su bile toliko lukave da ih je bilo nemoguće ubiti. Jedna od njih sakrila se u strmom stenju planine u Arizoni. Njene oči (pretvorene u sjajno kamenje) mogu i danas da se vide u toj steni. Kada bi bili ubijeni, medvedi bi se pretvarali u nekoliko drugih medveda tako da ih je bilo sve više. Ni zmaj nije mogao da bude ubijen, jer je

bio prekriven četverostrukim oklopom od rožnatih krljušti koji strele nisu mogle da probiju. Jedno od najstrašnijih i najopakijih čudovišta (koje je bilo bezimeno) bilo je otporno na strele, pa je orao visoko uzleteo noseći okrugao, beo kamen, koji je ispustio da padne na glavu ovog čudovišta, ubijajući ga na mestu. Ovaj kamen je zbog toga prozvan svetim. Borili su se mnogo dana, ali na kraju su ptice ipak odnele pobjedu.

Kada se rat završio, iako su neke zle zveri preživele, ptice su mogle da kontrolišu veće i svetlost je puštena. Ljudski rod mogao je nesmetano da živi i napreduje. Poglavica u ovoj dobroj borbi bio je orao i ljudi su nosili njegovo perje kao znak mudrosti, pravde i moći.

Među malobrojnim ljudima bila je i jedna žena blagoslovena mnoštvom dece koju su zveri uvek ubijale. Ako bi ona na neki način uspjela da ih prevari, došao bi zmaj, koji je bio mudar koliko i zao, i pojeo bi njenu odojčad.

Posle mnogo godina žena je rodila sina oluje i sakrila ga u duboku pećinu. Zatvorila je ulaz u pećinu i na tom mestu upalila logorsku vatru. Tako je detetovo skrovište bilo sakriveno, a njemu toplo. Žena je svakodnevno sklanjala vatru i silazila u pećinu u kojoj se nalazio krevetac da nahrani svoje dete, a onda bi se vratila i ponovo palila vatru.

Zmaj je često dolazio i ispitivao je, ali ona bi odgovorala: Nemam više dece, sve si ih pojeo.

Kada je dečak malo porastao, nije hteo da stalno boravi u pećini; želeo je da trči i da se igra. Jednom prilikom zmaj je video njegove tragove. Pošto nije mogao da pronađe dečakovo skrovište stari zmaj se zbunio i razjario. Rekao je da će da uništi detetovu majku jer mu nije otkrila gde se ono nalazi. Jadna majka bila je na mukama; nije mogla da oda sopstve-

no dete, ali je znala koliko je zmaj moćan i lukav, pa je živela u stalnom strahu.

Ubrzo posle toga dečak je rekao da želi da ide u lov. Majka to nije mogla da odobri. Ispričala mu je o zmaju, vukovima i zmijama. Ipak on reče: Idem sutra.

Na dečakov zahtev, njegov stric (koji je bio jedini čovek koji je tada živio) napravio mu je mali luk i nekoliko strela, pa su njih dvojica sledećeg dana krenuli u lov. Pratili su trag jelena daleko u planini i dečaku je na kraju uspelo da ubije jednog mužjaka. Stric mu je pokazao kako da uštavi kožu i ispeče meso. Ispekli su dva zadnja čereka, jedan za dečaka, a drugi za strica. Kada je meso bilo spremno, stavili su ga na grmlje da se hladi. Upravo tada pojavio se ogromni zmaj. Dečak se nije uplašio, ali stric se skamenio od straha, tako da nije mogao ni da govori, ni da se pomeri.

Zmaj je uzeo dečakov čerek mesa i odneo ga na stranu. Stavio je meso na drugi grm i seo pored njega. Tada je rekao: Evo deteta koje sam tražio. Dečaće, lep si i debeo, pa kada budem pojeo ovu divljač, poješću i tebe. Dečak je rekao: Ne, nećeš me pojesti, a nećeš pojesti ni to meso. Otišao je do mesta na kome je sedeo zmaj, uzeo meso i vratio ga na staro mesto. Zmaj reče: Dopada mi se tvoja hrabrost, ali si glup; šta misliš da možeš da učiniš? Pa, reče dečak, mogu da učinim dovoljno da bih se zaštitio, kao što ćeš videti. Zmaj je tada ponovo preneo meso, a dečak ga je ponovo vratio. Zmaj je uzimao meso četiri puta a kada ga je dečak četvrti put vratio, rekao je: Zmaju, hoćeš li da se boriš sa mnom? Zmaj reče: Da, na koji god način želiš. Dečak reče: Staću sto koraka od tebe i tada možeš da me četiri puta gađaš lukom i strelom, pod uslovom da tada zamenimo mesta i da ja tebe gađam četiri puta. Dobro, reče zmaj. Stani tamo.

Zmaj je tada uzeo svoj luk koji je bio načinjen od velikog bora. Iz tobolca je izvadio četiri strele; one su bile načinjene od mladih sadnica bora; svaka je bila dugačka dvadeset stopa. Dobro je naciljao, ali kada je odapeo strelu, dečak je uzviknuo i skočio u vazduh. Strela se odmah raspala u hiljadu komadića, a dečak je stajao na vrhu sjajne duge iznad mesta koje je zmaj ciljao. Duga je ubrzo nestala i dečak je ponovo stajao na zemlji. To se ponovilo četiri puta, a onda je dečak rekao: Zmaju, stani ovde; sada je na mene red da gađam. Zmaj reče: U redu, tvoje male strele ne mogu da probiju moj rožnati oklop, a imam još tri oklopa – samo gađaj. Dečak je odapeo strelu i pogodio zmaja u predelu srca; prvi oklop od rožnatih krljušti spao je na zemlju. Svaka sledeće strela pogađala je novi oklop sve dok zmajevo srce nije ostalo otkriveno. Zmaj uzdrhta, ali nije mogao da se pomeri. Pre nego što je odapeo i četvrtu strelu, dečak reče: Striče, okamenio si se od straha. Nisi se ni pomerio. Dođi ovamo, ili će zmaj pasti na tebe. Stric potrča ka njemu. Dečak tada odapeo dobro usmerenu strelu i ona pogodi zmaja pravo u srce. Uz strašnu riku zmaj počeo da se valja niz planinski obronak i kroz četiri bezdana završi u kanjonu na dnu.

Odjednom, na planine se stušitiše olujni oblaci, blesnuše munje, zatutnji grmljavina i počeo da pada kiša. Kada je oluja prošla, duboko u kanjonu među stenjem mogli su da se vide delovi ogromnog zmajevog tela, a njegove kosti mogu da se tu nađu i danas.

Dečak se zvao Apač. Usen ga je naučio da priprema trave za lekove, da lovi i da se bori. On je bio prvi poglavica Indijanaca i nosio je orlovo perje kao znak pravde, mudrosti i moći. Njemu i njegovom narodu, koji je tada nastao, Usen je podario dom u Zapadnoj zemlji.

OGRANCI PLEMENA APAČ

Indijanci Apači podeljeni su u šest plemenskih ogranaka. Ja pripadam jednom od njih, Bedonkoe.

Naše pleme nastanjivalo je planinsku oblast koja leži zapadno od istočne granice Arizone i južno od glavnog toka reke Hile.

Istočno od nas živeli su Či-en-ne (Chi-hen-ne) Apači (Apači Vrućih Izvora). Naše pleme nikada nije imalo teškoća sa njima. Njihov poglavica Viktorio (Victorio), bio je moj prijatelj. Uvek je pomagao našem plemenu kada bismo zatražili. Izgubio je život braneći prava svog naroda. Bio je dobar čovek i hrabar ratnik. Njegov sin Čarli (Charlie) živi sada sa nama u ovom rezervatu.

Severno od nas živeli su Apači Belih Planina. Oni nisu uvek bili u najboljim odnosima sa našim plemenom, ali ipak smo sa njima retko ratovali. Lično sam poznao njihovog poglavicu Haš-ka-ai-la (Hash-ka-ai-la) i smatrao sam da je dobar ratnik. Njihova zemlja nalazila se pored zemlje Navaho (Navajo) Indijanaca koji nisu iste krvi kao Apači. Držali smo veća sa svim plemenima Apača, ali nikada i sa Navaho Indijancima. Međutim, trgovali smo sa njima, a ponekad smo ih posećivali.

Zapadno od naše zemlje nalazila se teritorija Či-e-a-en (Chi-e-a-hen) Apača. U moje vreme oni su

Džeronimo i Naiče

imali dvojicu poglavice, Ko-si-ta (Co-si-to) i Ko-da-ua (Co-da-hoo-yah). Oni su prema našem plemenu bili ljubazni, ali ne i bliski.

Južno od nas živeli su Čo-kon-en (Cho-kon-en), Čirikaua (Chiricahua) Apači, čiji je poglavica u staro vreme bio Kočiz (Cochise), a posle njegov sin Naiče (Naiche). Ovo pleme je uvek bilo u veoma dobrim odnosima sa nama. Često smo zajedno logorovali i lovili. Naiče, nekada moj prijatelj po oružju, sada je moj drug u zatočeništvu.

Južno i zapadno od nas živeli su Ned-ni (Ned-ni) Apači. Njihov poglavica bio je Voa (Whoa), koga su Meksikanci zvali Kapetan Voa. Oni su bili naši dobri prijatelji. Zemlja ovog plemena nalazi se delimično u Starom Meksiku, a delimično u Arizoni. Voa i ja smo često logorovali zajedno i borili se jedan uz drugog kao braća. Moji neprijatelji bili su i njegovi neprijatelji, a moji prijatelji njegovi prijatelji. Sada je mrtav, ali njegov sin Asa (Asa) prevodi ovu priču za mene.

Četiri plemena (Bedonkoe, Čokonen, Čiene i Nedni), koji su nam bili bliski prijatelji u danima slo-

bode, još uvek se drže zajedno, dok se njihov broj ne-
prestano smanjuje. Samo uništenje celokupnog našeg
naroda može da prekine naše prijateljstvo.

Nestajemo sa zemlje, ali ipak mislim da nismo tu
bez neke svrhe inače nas Usen ne bi ni stvorio. Usen
je stvorio sva ljudska plemena i sigurno je za svako od
njih imao dobar razlog.

Svakom ljudskom plemenu koje je stvorio, Usen
je podario i dom, zemlju stvorenu za to pleme. Zemlju
je opskrbio svim što je služilo dobrobiti tog plemena.

Kada je Usen stvorio Apače, stvorio je i njihov
dom na Zapadu. Dao im je žito, voće i divljač koji su
im bili potrebni za hranu. Da bi im povratio zdravlje
kada bi ih skolale bolesti, stvorio je mnoge trave. Na-
učio ih je gde da nalaze ove trave i kako da ih pripre-
me za lekove. Dao im je prijatnu klimu i sve što je po-
trebno za odevanje, a skloništa je uvek bilo u blizini.

Tako je bilo na početku: Usen je stvorio Apače i
njihov dom. Kada su Apači udaljeni od svog doma,
oni se razboljevaju i umiru. Koliko će još vremena
proteći pre nego što bude moglo da se kaže: nema vi-
še Apača?

BELEŠKA O KNJIZI

Knjiga *Džeronimo: Moja priča* predstavlja neprocenjiv dokument o istoriji američkih Indijanaca – autentično svedočanstvo ratnika koji je godinama ratovao sa Meksikancima i vojnicima Sjedinjenih Država da bi odbranio svoju zemlju. Tokom 1905. i 1906. godine Džeronimo (1829–1909), legendarni apački ratnik i čuveni ratni poglavica, uz pomoć svog sunarodnika koji je prevodio, diktirao je sadržaj ove knjige S. M. Baretu, upravniku škole u Lotonu u Oklahomi. Pošto je Džeronimo tada bio ratni zarobljenik u Fort Silu, Baret je bio prinuđen da dozvolu da zabeleži reči „indijanskog zločinca”, traži čak i od predsednika Sjedinjenih Država.

Na svaki razgovor sa Baretom, Džeronimo je dolazio spreman, tačno znajući šta će da kaže. Baretu nije dozvoljavao da mu postavlja pitanja, zahtevajući da tačno zapisuje njegove reči. Svoju priču započeo je apačkim predanjem o postanku sveta i nastavio je opisivanjem svog detinjstva i mladosti, istovremeno prikazujući svakodnevni život i običaje Apača. Srećan život prekinuo je pokolj Meksikanaca u kojem je Džeronimo izgubio čitavu porodicu. Od tada se njegov život pretvorio u dugogodišnju borbu, prvo sa Meksikancima, a zatim sa belim ljudima koji su došli da Indijancima preotmu zemlju. Zahvaljujući svom broju i nadmoćnom oružju, ali ništa manje i prevarama i lažnim obećanjima, beli ljudi su zatvorili Džeronima i preostale Apače u rezervate. Džeronimo predočava zaista potresnu sliku života i tretmana Indijanaca u ovim rezervatima. Ukratko opisuje najznačajnije apačke običaje i velike plemenske svetkovine za koje sluti da se više nikada neće ponoviti. Knjiga se završava svojevrsnim Džeronimovim apelom predsedniku Sjedinjenih Država da dozvoli Apačima da se vrate na svoju zemlju u Arizoni, jer će u protivnom izumreti.

Džeronimo je umro 17. februara 1909. godine u Fort Silu.

SADRŽAJ

Poreklo Apača	5
Ogranci plemena Apač	9
Rani život	12
Plemenske zabave, navike i običaji	16
Porodica	21
Pokolj	24
Osveta	27
Borba u teškim okolnostima	31
Uspešni napadi	38
Promenljiva sreća	43
Žestoke borbe	47
Najveća Džeronimova bitka	50
Dolazak belih ljudi	53
Najveća nepravda	56
Seobe	59
U zatvoru i na ratnoj stazi	62
Poslednja bitka	66
Ratni zarobljenik	72
Nepisani zakoni Apača	76
Na Svetskoj izložbi	82
Religija	87
Nadanja u budućnost	90